

13. SEPTEMBER 2019

PRINCIPIEL HØJESTERETSDOM OM GROV UAGTSOMHED VED HENHOLDSVIS AKTIV OG PASSIV DELTAGELSE I SKADEFORVOLDELSE – LEMPELSE EFTER EAL § 24A

En ny højesteretsdom tager stilling til flere erstatningsretlige spørgsmål, og i hvert fald på 2 punkter er Højesteret kommet med principielle udtalelser. For det første bidrager dommen til at belyse, hvornår store børn ved leg/uforsigtig omgang med ild, der medfører brandskade, har handlet groft uagtsomt. Sagen rummede endvidere det særlige aspekt, at mens den ene dreng aktivt havde anstiftet den ild, der førte til, at en skole nedbrændte, havde den anden dreng blot passivt set til. Højesteret skulle derfor tage stilling til, hvorvidt man blot ved sådan passivitet kan pådrage sig erstatningsansvar. Den aktivt handlende dreng var uforsikret, og Højesteret skulle derfor også tage stilling til, i hvilket omfang erstatningen for hans vedkommende skulle nedsættes efter EAL § 24a. Det førte til en drøftelse i højesteretsdommens præmisser om, hvorledes de forskellige kriterier for lempelse skal vægtes.

Den 14-årige A og den 13-årige B opholdt sig en sen eftermiddag udendørs ved en skole. Som følge

af A's forhold opstod der ild i en udendørs container, hvilken ild bredte sig og medførte omfattende skader på skolen. Disse skader blev erstattet af forsikringsgesellschaft F, der efterfølgende gjorde regres mod A og B.

Det kunne under retssagen lægges til grund, at det erstatningsretligt relevante tab væsentligt oversteg 10 mio. kr. F begrænsede dog erstatningskravet over for drengene til 3 mio. kr.

A var uforsikret, mens B var omfattet af en ansvarsforsikring med en dækning på 3 mio. kr.

A afgav forskellige forklaringer om årsagen til, at der opstod ild i containeren. Under retssagen forklarede A, at han havde smidt et cigaretskod i containeren, og at det måtte være en glød fra cigaretten, der havde antændt noget materiale i containeren. Han vidste ikke, at der var ild i containeren, da drengene kort tid efter forlod skolens område.

B havde efter branden forklaret til politiet, at A havde sat ild til noget papir, der befandt sig i containeren. Containerens låg blev holdt åbent af nogle pinde, som A havde sat i klemme. B kunne se flammer over kanten af containeren. A knipsede til pindene, således at de fløj væk og låget lukkede. B troede herefter, at der som følge af det lukkede låg ikke ville komme noget ilt, og at ilden derfor ville gå ud. Herefter forlod drengene stedet. B ønskede ikke at afgive forklaring under den senere retssag.

A bestred B's forklaring til politiet, men der var enighed om, at B ikke selv havde deltaget i ildspåsættelsen.

F gjorde gældende, at branden måtte være opstået som forklaret af B, idet F henviste til nogle videoptagelser fra skolens område, der viste dele af hændelsesforløbet (men dog ikke selve antændelsen i containeren). Dette måtte anses som groft uagtsomt, og F var ikke enig i, at drengene berettiget kunne antage, at ilden i containeren var gået ud, blot fordi låget blev lukket.

A gjorde gældende, at uanset om den ene eller den anden forklaring blev lagt til grund, var der ikke fra A's side handlet med en sådan grad af uagtsomhed, at der forelå *grov* uagtsomhed, hvilket efter EAL § 19 var en forudsætning for, at F kunne gøre regres.

A anførte, at han ikke så røg eller på anden måde indikationer af, at der fortsat var ild i containeren, da han og B forlod skolens område.

For så vidt angår B gjorde F gældende, at selv om B ikke aktivt havde deltaget i ildspåsættelsen, måtte også hans forhold anses som groft uagtsomt. F gjorde bl.a. gældende, at B med sit kendskab til, at A havde anstiftet ild i containeren, burde have sikret sig, at der ikke opstod en brand f.eks. ved at have sikret sig, at ilden var slukket, eller ved at kontakte alarmcentralen. F henviste til handlepligten efter beredskabslovens § 39.

B bestred, at der kunne være ansvar i en situation som den foreliggende, hvor B ikke selv på nogen måde havde deltaget aktivt i ildspåsættelsen, men alene havde været til stede. Som nævnt troede B, at ilden var gået ud, da containerens låg blev lukket. Under ingen omstændigheder kunne en eventuel uagtsomhed fra B's side anses som *grov* uagtsomhed. B gjorde gældende, at der skal væsentligt mere til at statuere uagtsomhed – endsige *grov* uagtsomhed – for passivitet i forhold til ansvar for aktiv skadeforvoldelse.

Begge de sagsøgte bestred, at den omfattende skade på skolen kunne anses som en påregnelig følge af ild i en udendørs affaldscontainer. De sagsøgte gjorde endvidere gældende, at der forelå egen skyld fra skolens side, idet visse brandsikkerhedsmæssige forskrifter ikke havde været overholdt.

I det indbyrdes forhold mellem A og B nedlagde de sagsøgte hver især friholdelsespåstand over for den anden part.

Særlig for så vidt angår A var der spørgsmål om, hvorvidt en erstatning skulle bortfalde eller reduceres i medfør af EAL § 24a henset til, at A kun var 14 år gammel på skadetidspunktet, og at en erstatning i den størrelsesorden, som F havde nedlagt påstand om, ville være meget tyngende for et ungt menneske, der ikke var dækket af en ansvarsforsikring. A gjorde gældende, at en sådan erstatningspligt ville være urimeligt tyngende, mens F ved retssagens anlæggelse gjorde gældende, at ved at reducere erstatningskravet til 3 mio. kr., selv om det erstatningsretlige tab langt oversteg 10 mio. kr., havde F fuldt ud taget højde for de hensyn til A, intentionen bag EAL § 24a kunne give anledning til.

Sagen blev i første omgang afgjort af [retten i Glostrup](#), der ved dom af 2. marts 2017 fandt, at A havde forvoldt brandskaden ved *grov* uagtsomhed, jf. EAL § 19, stk. 2. A var derfor erstatningsansvarlig. Derimod fandt retten ikke, at B havde

handlet ansvarspådragende, hvorfor B blev frifundet.

For så vidt angår erstatningens størrelse fandt byretten, at erstatningskravet ville være urimeligt tyngende for A, og at der derfor skulle ske en nedsættelse af erstatningen til 500.000 kr. Forrentningen af erstatningen blev udskudt til det år, hvor A fylder 24 år.

F ankede byrettens dom, hvorefter sagen i anden instans blev afgjort af Østre Landsret ved dom af 11. januar 2018.

Også landsretten fandt det godtgjort, at A havde forvoldt skaden under sådanne omstændigheder, at hans adfærd – også for en 14-årig - indebar en så indlysende fare for den indtrådte skade, at denne var forvoldt ved grov uagtsomhed, jf. EAL § 19, stk. 2. Derimod var der ikke grundlag for at anse B som erstatningsansvarlig.

Landsretten stadfæstede herefter byrettens dom dog med den ændring, at landsretten ikke fandt grundlag for at lempe erstatningskravet i samme omfang, som byretten havde gjort. Uanset A's begrænsede evne til at betale et større erstatningsbeløb til F, fandt landsretten efter forarbejderne til EAL § 24a samt under henvisning til "*forholdets alvorlige karakter, herunder at der er tale om et forhold af grov uagtsomhed på grænsen til det forsættelige*", som havde medført "*et meget betydeligt tab*", ikke grundlag for at nedsætte erstatningen til mindre end 1 mio. kr.

Med Procesbevillingsnævnets tilladelse blev landsrettens dom anket til Højesteret, der nu har truffet endelig afgørelse i sagen ved dom af 9. september 2019.

Under højesteretssagen erklærede F sig indforstået med, at erstatningsansvaret for A i medfør af EAL § 24a skulle nedsættes til 1 mio. kr., og at kravets forrentning skulle udskydes til det tids-

punkt, hvor A fylder 24 år. A fastholdt, at der burde ske en væsentlig større lempelse af ansvaret.

Der var under hovedforhandlingen i Højesteret væsentlig fokus på spørgsmålet om, hvornår en person, der blot passivt har overværet en skade- forvoldende handling, men ikke har gjort noget for at afværge følgerne heraf, kan anses som erstatningsansvarlig.

Højesteret vurderede og afgjorde sagens forskellige erstatningsretlige spørgsmål således:

Ansvarsgrundlaget for den aktivt handlende A

Højesteret lagde vægt på B's forklaring, hvorefter A havde sat ild til papir i containeren og sat pinde i klemme, således at låget blev holdt åbent, og man kunne se røg fra containeren. Højesteret fandt, at A ved at tænde ild i containeren under de beskrevne omstændigheder havde udvist en adfærd, der også for en 14-årig dreng indebar en så indlysende fare for, at ilden ville brede sig til bygningen med betydelig skade til følge, at skaden på bygningen måtte anses for forvoldt ved grov uagtsomhed.

A var derfor erstatningsansvarlig, jf. EAL § 19, stk. 2, nr. 1.

Højesteret fandt ikke grundlag for at nedsætte erstatningsansvaret som følge af egen skyld fra skolens side.

Ansvarsgrundlag for B, der forholdt sig passivt

Der var ikke grundlag for at antage, at ildspåsættelsen på forhånd var aftalt eller planlagt mellem de to drenge, eller at B i øvrigt vidste eller formodede, at A ville tænde ild. B deltog ikke aktivt i ildspåsættelsen, og Højesteret fandt, at B ikke alene ved sin tilstedeværelse i skolegården havde haft en sådan tilknytning til ildspåsættelsen, at han ved at forholde sig passivt kunne anses for at have medvirket til denne.

Spørgsmålet var herefter, om B var erstatningsansvarlig, fordi han ikke forsøgte at hindre ildspåsættelsen og heller ikke forsøgte at hindre, at ilden bredte sig fra containeren til skolebygningen, f.eks. ved at tilkalde brandvæsenet. På dette punkt fremkom Højesteret med en principiel udtalelse:

"Højesteret finder, at en person som udgangspunkt ikke bliver erstatningsansvarlig ved at undlade at foretage en handling, som kunne have forhindret eller begrænset en skade, som er forvoldt af en anden."

I den konkrete sag forelå der ikke sådanne omstændigheder, at der var grundlag for undtagelsesvis at fravige det nævnte udgangspunkt.

Endelig udtaltes det, at Højesteret heller ikke fandt, at overtrædelse af den strafsanktionerede pligt, som efter beredskabslovens § 39 påhviler enhver, der opdager en brand, til at bl.a. at søge at afværge faren, i sig selv kunne begrunde erstatningsansvar.

På denne baggrund tiltrådte Højesteret, at B skulle frifindes.

Lempelse af A's ansvar efter EAL § 24a

På dette punkt delte Højesterets dommere sig i et flertal og et mindretal.

Højesterets flertal (5 dommere) bemærkede, at ifølge EAL § 24a og forarbejderne hertil skal der ved vurderingen af spørgsmålet om lempelse af børns erstatningsansvar navnlig lægges vægt på barnets alder og udvikling, handlingens farlighed, og om barnet har handlet groft uagtsomt eller ligefrem forsætligt, samt forholdet mellem barnets og skadelidtes evne til at bære tabet, herunder skadelidtes eventuelle forsikringsdækning.

I den konkrete sag fandt flertallet, at det i forhold til A *på den ene side* måtte indgå, at skaden var forvoldt ved ildspåsættelse med indlysende fare

for, at ilden ville brede sig til skolens bygning. *På den anden side* måtte det indgå, at skaden var dækket af en forsikring, og at lempelse burde ske til et beløb, som ikke virkede urimeligt tyngende.

Højesteretsdommerne bemærkede, at A i dag er 21 år og efter det oplyste ikke har nogen erhvervmæssig uddannelse og heller ingen formue.

Højesterets flertal fandt, at A ikke havde forvoldt skaden på skolebygningen – som jo var en følge af ildspåsættelsen i en container – forsætligt, men (kun) groft uagtsomt. Den skyld, A havde udvist, indebar efter flertallets opfattelse *på den ene side*, at han *"skal stå tilbage med et meget føleligt erstatningsansvar"*. *På den anden side* skulle lempelsen give grundlag for, at A *"realistisk kan indpasse gælden i en rimelig livsførelse og herunder afvikle den inden for en overskuelig årrække med den indtægt, han må forventes at få efter endt uddannelse"*.

Efter en samlet vurdering fandt Højesterets flertal herefter, at regreskravet skulle nedsættes til 250.000 kr., der først skulle forrentes fra A's 24. år. Endelig nævnte flertallet, at de ved den samlede vurdering, hvor A som nævnt ikke havde forvoldt de betydelige skader forsætligt, og hvor disse skader var dækket af en forsikring, havde *"tillagt det relative forhold mellem skadens størrelse og erstatningsbeløbet mindre vægt"*.

Højesterets mindretal (4 dommere) mente, at der skulle lægges mindre vægt på, hvilket beløb skadevolder måtte antages at kunne betale inden for en overskuelig årrække – og større vægt på skadens størrelse – end flertallet fandt. Mindretallet nævnte samtidig, at der ikke for Højesteret var fremlagt oplysning om, hvorvidt A aktuelt var under uddannelse eller i beskæftigelse, ligesom der manglede aktuelle oplysninger om hans indkomst- og formueforhold. Mindretallet ville herefter alene nedsætte erstatningen til 0,5 mio. kr., således som også byretten havde gjort.

I overensstemmelse med flertallets resultat og begrundelse traf Højesteret herefter afgørelse om, at A alene skal betale 250.000 kr. til F.

Under højesteretssagen var A repræsenteret af advokat Lars Søndergaard, mens B var repræsenteret af advokat Michael S. Wiisbye og F af advokat Mette Echwald Sevel.

Højesterets orientering om dommen kan læses via linket [her](#), hvor der tillige er adgang til såvel højesteretsdommen som de indankede domme afsagt af byret og landsret.

Kommentar:

I hvert fald følgende pointer, der kan have interesse for behandlingen af fremtidige erstatningssager, kan udledes af den nye højesteretsdom:

1. Højesteret fastholder den relativt strenge uagtsomhedsvurdering, der er set i en række nyere domme om brand forvoldt af børn og unge mennesker under letsindig omgang med åben ild. I den konkrete sag, hvor en 14-årig dreng havde sat ild til papir i en affaldscontainer i en skolegård og sat pinde i klemme, således at låget blev holdt åbent, og man kunne se røg fra containeren, forelå der en så indlysende fare for ikke bare brandskade på containeren, men tillige for at ilden ville brede sig til bygningen med betydelig skade til følge, at bygningsskaden måtte anses som forvoldt ved grov uagtsomhed, jf. EAL § 19.
2. Det forhold, at en kammerat var sammen med skadevolder, mens skadevolder under groft uagtsomme forhold anstiftede ild, indebærer ikke, at den passive dreng anses for at have medvirket til den brandstiftende aktivitet.

I sådanne situationer bliver det undertiden gjort gældende, at man blot ved sin (passive) tilstedeværelse har et slags "psykologisk fællesskab" med skadevolder og derfor må anses som medansvarlig for skaden på lige fod med den aktivt handlende skadevolder. Den nye hø-

jesteretsdom giver ikke grundlag for en sådan antagelse¹.

3. En ting er imidlertid, at den passive person ikke skal ligestilles med den aktivt handlende skadevolder. Et andet spørgsmål er, om det *i sig selv* er ansvarspådragende at forholde sig passivt i den foreliggende situation. Det var et hovedanbringende for F, at det var ansvarspådragende for B at forholde sig passivt og ikke gøre noget for at forhindre, at branden udviklede sig. Enten ved selv at forsøge at slukke branden eller ved at tilkalde brandvæsenet (eller andre).

I relation til denne problemstilling kom Højesteret med en principiel udtalelse, idet Højesteret fastslog, at "*en person som udgangspunkt ikke bliver erstatningsansvarlig ved at undlade at foretage en handling, som kunne have forhindret eller begrænset en skade, som er forvoldt af en anden*".

Fra denne hovedregel kan der gøres undtagelse, men i den foreliggende sag fandt Højesteret altså ikke anledning til dette, selv om man havde kunnet se røgudvikling fra containeren.

4. Et andet spørgsmål er, hvilken betydning det har for den civile retlige ansvarsvurdering, at en person har tilsidesat en offentligretlig forskrift, der – hvis den havde været overholdt – kunne have forhindret eller formindsket skaden. Dette emne behandles bl.a. i relation til den såkaldte "Schutzzweck"-teori.

Højesterets præmisser synes at vise, at overtrædelse af en offentligretlig forskrift ikke i sig selv kan begrunde erstatningsansvar. Det er naturligvis muligt, at der konkret er handlet ansvarspådragende, men i så fald må dette føl-

¹ Det kan bemærkes, at sagen adskiller sig væsentligt fra landsretsdommen FED.1999.1089.Ø, hvor 3 børn havde været fælles om leg med ild. Herefter var det mindre betydningsfuldt, hvilket af børnene der strøg lige netop den tændstik, der forvoldte brandskaden. I den nu foreliggende sag måtte det lægges til grund, at B ikke på noget tidspunkt deltog aktivt i aktiviteterne med ild.

ge af en traditionel ansvarsvurdering og er ikke en automatisk følge af, at en offentlig forskrift blev overtrådt.

5. Endelig har Højesteret i relation til A brugt en del kræfter på at afklare, hvorledes de forskellige relevante kriterier skal vægtes, når man skal vurdere lempelse efter EAL §§ 24 eller 24a.

Højesterets flertal har udtrykt det således, at når der er handlet groft uagtsomt som i den foreliggende situation, indebærer dette, at skadevolder selv efter lempelse efter EAL § 24a "skal stå tilbage med et meget føleligt erstatningsansvar".

Men på den anden side skal lempelsen have en sådan størrelse, at skadevolder "realistisk kan indpasse gælden i en rimelig livsførelse og herunder afvikle den inden for en overskuelig årrække" henset til den indtægt, skadevolder må forventes at have eller få efter endt uddannelse.

Efter flertallets votum må det antages, at ved den samlede vurdering skal der i en sag, hvor skaden ikke er forvoldt forsætligt – men jo trods alt groft uagtsomt – lægges mindre vægt på, om erstatningsbeløbet bliver relativt lille i forhold til skadens størrelse. Skadens størrelse tillægges altså mindre vægt end skadevolders mulighed for at kunne betale erstatningsbeløbet (efter lempelse) inden for en overskuelig årrække.

Det skal samtidig bemærkes, at der alene er tale om en indbyrdes vægtning mellem disse kriterier. Skadens størrelse indgår altså fortsat som ét blandt flere kriterier ved vurderingen af, i hvilket omfang ansvaret skal lempes. Højesteretsdommerne var enige om, at de relevante kriterier efter EAL § 24a er: Barnets alder og udvikling, handlingens farlighed, om barnet har handlet groft uagtsomt eller forsætligt, samt

forholdet mellem barnets og skadelidtes evne til at bære tabet, herunder skadelidtes eventuelle forsikringsdækning.

Jeg står naturligvis meget gerne til rådighed, såfremt der måtte være spørgsmål til den nye landsrettsdom.

MICHAEL S. WIISBYE
ADVOKAT (H)
MSW@NNLAW.DK

Tilmeld/frameled dig nyhedsbrevet her:

For at scanne skal du have en app på din tablet eller smartphone

DETTE NYHEDSBREV KAN IKKE ERSTATTE JURIDISK RÅDGIVNING. NIELSEN NØRAGER ADVOKATPARTNERSELSKAB OG DE OVENNÆVNTE JURISTER PÅTAGER SIG INTET ANSVAR FOR TAB SOM DIREKTE ELLER INDIREKTE FØLGE AF BRUG AF NYHEDSBREVET, HERUNDER FOR TAB SOM FØLGE AF UTILSTRÆKKELIGE ELLER FEJLAGTIGE INFORMATIONER, VURDERINGER ELLER ANDRE FORHOLD I FORBINDELSE MED NYHEDSBREVET. NIELSEN NØRAGER ADVOKATPARTNERSELSKAB YDER RÅDGIVNING I FORBINDELSE MED KONKRETE SPØRGSMÅL I OVERENSSTEMMELSE MED DE ADVOKATETISKE REGLER.